

VALORIFICAREA PATRIMONIULUI ETNOGRAFIC AL VĂII IADULUI

TODINCA VASILE, BARBURAȘ MARIANA

Timp de foarte mulți de ani, turismul românesc s-a orientat către vizitarea monumentelor istorice cunoscute, a muzeelor, exploatarea litoralului Mării Negre sau a stațiunilor montane și balneare, prezentarea unor spectacole folclorice mai mult sau mai puțin autentice și a specificului culinar. „ignorând deliberat cultura și civilizația tradițională ca parte intrinsecă a valorilor specifice românești”¹.

Identitatea unei societăți apreciază cunoscutul etnolog Georgeta Stoica „se conturează prin simbolurile principale recunoscute unanim de către membrii acesteia, care dau un sens existenței și le permite acestora să se recunoască. Formele de exprimare ale culturii populare tradiționale – cântec, joc, ritualuri, meșteșuguri, arta de a construi etc. - constituie identitatea unei comunități care îi oferă un sentiment de siguranță”².

Asemenea forme de manifestare ale culturii populare au generat și în *România post revoluționară* o licărire a *turismului rural*, un turism cu care lumea satului de la noi, nu eram familiarizată, dar pe care l-a adoptat ca fiind ceva deosebit dar și benefic. Această beneficiere am putea-o considera, pe de o parte ca aducătoare de venit suplimentar unei economiei rurale aflată „în curs de destructurare și deșărânizare”³ și pe de alta ca formă de ocupare a forței de muncă recent eliberată din industrie și aflată în șomaj. În același timp noul tip de turism, *cel rural*, poate valorifica activ, ceea ce a mai rămas tradițional, din creația Marelui nostru creator anonim Măria Sa Țăranul.

Punerea în valoare a acestor creații, măturate de colbul „*omogenizării sociale*”, poate constitui un reviriment și în plan spiritual, a lumii satului, obiceiuri agrare, ocazionate de marile sărbători de peste an etc.

Pe acest fond poate suprapune o arhitectură nouă, spații de cazare modern utilizate, precum și condiții de petrecere a timpului liber la noi standarde. În aceste condiții turismul poate căpăta altă tentă din partea participanților.

Turismul rural, în România, a luat o dezvoltare însemnată după 1995, ca urmare a inițiativelor private și a asociațiilor de specialitate, care au asigurat logistica

¹Georgeta Stoica. *Turismul industrial, turism cultural*, Caietele ASER. Nr.2/2006, p. 19

² *Idem*

³ Todinca Vasile. *Sate românești. Mutații socio-economice*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2005, p.59-89

în domeniu. Cu sprijinul și sub îndrumarea Asociației Naționale de Turism Rural Ecologic și Cultural (ANTREC) și al Autorității Naționale pentru Turism (ANT), în multe localități s-au înființat pensiuni; locuitorii au înțeles că, pentru a atrage vizitatorii, trebuie să le creeze condiții de cazare, masă și divertisment corespunzătoare. Cu cele mai bune intenții, localitățile respective s-au transformat sub ochii noștri, arhitectura tradițională a fost înlocuită cu vile ce oferă tot confortul și nu se mai regăsește aproape nimic din ceea ce a constituit odată specificul local..

Când ne gândim la dezvoltarea unui *turism rural* în zonele cu tradiții încă vii, ne avertizează etnologul Georgeta Stoica, „trebuie avut în vedere că formele tradiționale de cultură sunt fragile, predispuse trecerii rapide în fondul pasiv, practic, la dispariția din viața comunității”⁴.

Un asemenea pericol se poate evita numai prin programe bine concepute, o analiză științifică a situației existente, a modului în care pot fi păstrate anumite elemente caracteristice, fără a impieta nici asupra dezvoltării durabile, nici asupra originalității, elementelor etnografice sau de altă natură, din zonă.

Dezbaterile pe această temă, au relevat faptul că, practicarea unui turism cu specific *rural*, cu accent pe tradiție, nu poate avea loc într-un sistem universal de dezvoltare, nici în cadrul unei doctrine globale. Pentru a avea succes, este necesară crearea condițiilor unei bune integrări a specificului cultural în societate, condiții pentru valorificarea multiplelor fațete ale activității culturale.

Din cercetările noastre de teren am putut constata că la noi, *zonele rurale* mai izolate, sunt cele în care cultura populară tradițională s-a păstrat încă foarte bine. Unele experiențe negative de până acum, datorate dezvoltării turismului rural în unele sate, ne arată că deschiderea unor zone pentru turism nu este totdeauna favorabilă culturii tradiționale. Dar în același timp nu putem să nu creăm o punte de legătură între tradiție, formată din aceste enclave tradiționale, și tânăra generație, dornică de a intra în contact cu aceste realizări ale universului rural. Sigur ne asumăm și niște riscuri, dar tot în favoarea tradiționalului.

O asemenea încercare de punere în valoare a tradiție, prin intermediul turismului rural, o prezentăm în cele ce urmează, ea referindu-se la Valea Iadului, un spațiu asupra căruia noi ne-am mai oprit în cadrul unei monografii zonale⁵.

1. Valea Iadului - repere geografice și spirituale

Din punct de vedere geografic Valea Iadului face parte din arealul Munților Apuseni și este situată la limita de Est a Județului Bihor.

⁴ Georgeta Stoica, *op. cit.*, p. 21

⁵ Todinca Vasile, Mariana Barburas, *Valea Iadului. Economie. Demografie. Etnologie*, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2007.

Valea Iadului, este o zonă ce cuprinde așezări montane, brăzdate de văi în care stâncile fac să clocotească apa. Este înconjurată de dealuri și munți, cu stânci izolate. Aici întâlnim o curiozitate geografică rar întâlnită și puțin cunoscută, faptul că în apropierea confluenței Văii Iadului cu râul Crișul Repede, bazinetul format prin eroziunea apelor este mărginit de trei masive muntoase distincte, Munții Plopiș (Șes), ultimele ramificații ale Masivului Vlădeasa și Masivul Pădurea Craiului. Astfel oglinda liniștită a apelor celor două râuri Crișul Repede și afluentul său pe stânga Iadul, reflectă întâlnirea veșnică a celor trei masive muntoase Vlădeasa, Pădurea Craiului și Plopiș.

Pe Valea Iadului sunt situate trei sate Bulz, Munteni și Remeti, aparținând Comunei Bulz. Acest areal supus cercetării este situat între paralela de 46°47' 34" și 46°55' 21" latitudine nordică și meridianul de 22°41' 06" – 22°45' 24" longitudine estică, și se învecinează la Est și Nord cu comuna Bucea, județul Cluj, în Sud cu comuna Budureasa, Sud Vest cu Comuna Curățele și la Vest și Nord Vest cu comuna Bratca.

Chiar denumirea râului de „Iad”, are o semnificație aparte pentru locuitorii zonei. Probabil numele s-a născut în urma prăpădului produs de inundații, care aveau loc aproape anual. Valea fiind îngustă, vuietul îngrozitor al apelor, distrugerile lasate în urmă, a provocat panică, iar în mentalul oamenilor „Iadul” coborâse pe pământ. Era un semn al păcătoșeniei, al îndepărtării de la legea morală și de la cele sfinte. Cu toate acestea erau capabili să *reia totul de la capăt*. Nu s-au retras la câmpie, nu și-au părăsit locurile, ci au continuat lupta cu greul pe versanții abrupti ai munților, păstorind oile și parcă așteptând la lumina focului, vremuri mai bune.

*

* *

Înțelegerea și gândirea satului ca structură sufletească ce incumbă „copilărescul”, adică satul „care se socotește pe sine însuși centrul lumii și care trăiește în orizonturi cosmice prelungindu-se în mit”⁶ – mai este posibilă azi în locuri răslețe. Asta deoarece satul românesc tradițional, cel cunoscut de noi în copilărie mai poate fi întâlnit doar ca o „lacrimă suspendată între ochiul lui Dumnezeu și neant”. El își are clipele numărate de „cinicele prefaceri” socio-economice și spirituale survenite în structura sa.

În ciuda acestor vicisitudini satul rămâne o așezare cu oameni harnici, buni și înțelepți, credincioși și ospitalieri. Căliți la școala sărăciei, a rigorilor naturii, dar și

⁶ Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*, în Discursuri de recepție la Academia Română, Editura Albatros. București, 1980, p. 256

a bunului simț, oamenii satului au umanizat locurile pe unde s-au așezat, imprimându-le sămburele gândirii lor. Un asemenea lucru se poate spune și despre cei ce își deapănă firul vieții în bazinul Văii Iadului. În acest spațiu au prins contur în ciuda tuturor neajunsurilor, așezări omenești a căror istorie se pierde în negura vremurilor, Bulz, Munteni și Remeți. Pe aceste meleaguri oamenii s-au dovedit dintotdeauna ospitalieri cu cei ce le treceau pragul casei, neîntrepuți în meșteșugul lemnăritului, al torsului și țesutului, dar și în mânuirea cuvântului. Aici s-a născut legenda, cântecul, snoava, cimilitura, dar și bocetul. Așa cum spune poetul: „Aici orice gând e mai încet / și inima-ți zvâcnește mai rar, / ... Aici se vindecă setea de mîntuire / și dacă ți-ai sângerat picioarele / te așezi pe un podmol de lut”⁷ (Lucian Blaga). Aici cred că s-a născut veșnicia, aici pe acest pământ, în aceste locuri alduite de Dumnezeu, omul se simte liber, se simte mai aproape de strămoși, de tradiții și de istorie. Pe aceste plaiuri departe de mirosul asfaltului, bătrânii ipostaziază dorul, jalea și uratul prin cântece, doine, balade și strigături: „Pe unde umblă doru / Nu poți ara cu plugu / Că s-agață plugu-n dor / Trag boii dă să omor. / Pe unde umblă jalea / Nu poți trage cu grapa / Că s-agață grapa-n jale / Trag săraci vacile mele”. (Lucian Blaga). În nopțile lungi de iarnă prin „undețele” cătunelor la lumina pâlpâitoare a vetrei s-au născocit poveștile. Unele vorbesc despre Craiul munților Avram Iancu, care s-ar fi bătut cu ungurii într-un loc pe Valea Iadului, loc care de atunci se numește Lunca Roșie. Acolo spune legenda a curs mult sânge, că valea din apropiere s-a înroșit iar locul poartă numele de Lunca Roșie. Altele povățuiesc despre crăișorul Horea care a construit biserica veche din cătunul Valea Satului. Cei încărcăți de ani ne spun că nu „iera modru să nu-i spună Horea că tare mândru cânta” și că de aici a avut comenzi la Ciucea și Sălaj⁸.

Prin așezarea sa geografică Valea Iadului, tolera fericita ocazie trecătorilor, iubitorilor de tradiție și frumos, de a se întâlni cu structuri autentice ale satului românesc ancorat în puterea tradiției. Pe coamele dealurilor răsar din străfunduri de istorie gospodării ce aduc aminte de vremuri de mult apuse. Vom găsi, în aceste locuri, casa tradițională bânită din lemn de gorun sau de fag, șura, poiata sau ișălăul toate rânduie după datină. Casa, compusă de cele mai multe ori din două camere și o tindă, era sediul membrilor familiei. Desigur, numai una din camere era locuită și tinda, unde, se afla șpaițul și cuptorul de pâine, (acolo unde îl găsim, întrucât fiind o zonă montană grăul era la mare preț”, cealaltă era camera de sărbători,

⁷ Lucian Blaga, *Poezii*, Editura Minerva, 1986, București, p. 66

⁸ Todinca Vasile, Mariana Barburaș. *op cit.* p. 31

camera curată. În aceasta se păstrează adevărata comoară a familiei, pernele înflorate, lepedeele țesute în război din lână oilor, ștergarurile așezate pe rudă, lădoiul cu zestre și câte altele. La jumătatea camerei se află masa, deasupra ei lampa, iar de o parte și de alta cele două paturi frumos așternute. Între geamuri spre răsărit, sub ștergar se află locul cel mai sfânt al casei, icoana Maicii Domnului cu Pruncul cel Sfânt în brațe. Aici noaptea la lumina focului se aud în șoapte sfintele rugăciuni, aici se plâng necazurile și dorurile tineretilor.

Pe acest „picior de plai” în această lume născătoare de „mister” „măicuța bătrână cu brăul de lână” își mai plânge încă feciorii plecați în pribegie cu oile, iar cu mâinile suflecate până la coate mai plămădește sfintele prescuri, ce aveau să ia drumul Sfântului Altar. O vezi și astăzi ca și altădată luând pristolnicul (prescurnicorul) din grindă în care-i dăltuit numele lui Iisus „biruitorul morții”, singura pecete notabilă a fiecărui țăran oricât de sărac, aflată în casa lui și aplicând-o pe prescuri în taina sfintelor rugăciuni. Dumineca sau în sărbători „măicuța bătrână” apucă pe poteci de munte, coborând din cătunele satului cu sfială și smerenie spre casa lui Dumnezeu, unde își pomenește străbunii, rugându-se pentru liniștea și bunăstarea gospodăriei, pentru belșugul holdelor, pentru primirea ei în lumea dreptilor. Pe Valca Iadului tradiția e încă la ea acasă. Ea nu se lasă învinsă, în ciuda mutațiilor moderne survenite în peisajul socio-economic al localității. Alături gospodăriilor cu iz tradițional se mai păstrează răvășit de timp, complexul de industrie casnică, un simbol grăitor peste veacuri despre ingeniozitatea și măiestria „marelui anonim” – mărița sa țăranul. Grație unui păstrător și conservator al tradiției, Popuțe Sturz Alexandru, acest complex își păstrează autenticitatea, fiind în perfectă stare de funcționare cu întregul ansamblu al elementelor tradiționale. Astfel pot fi văzute cum funcționează moara de apă, puița și vâltoarea. Aceste instalații contribuie și astăzi la îndesarea și scămășarea țesăturilor din lână, precum și la măcinarea „brumei” de cereale a locuitorilor zonei.

Din multitudinea instalațiilor tehnice morile de apă, au făcut casă bună cu locuitorii zonei. Azi se mai păstrează în memoria celor vârstnici, doar întâmplări de odinioară petrecute în timpul măcinișului pe la aceste mori și locurile unde erau amplasate. Chiar între cele două războaie, își amintește Sărăcuț Petru, funcționau pe Valea Iadului 17 mori, La Mărița, La Bendrea, La Târmiș și bincînțele la alții. Astăzi peste acestea s-a așternut colbul istoriei, rămânând în toponimia locală, doar denumiri ca: Pă gatul morii, La moară la Chița, moara lui Teofil etc.

Prin așezarea sa, prin oamenii săi, prin structura sa, Valea Iadului, mai păstrează încă un iz patriarhal, aici oamenii urbanului mai găsesc în clipele de răgaz un loc de

meditație, o oază de liniște și verdeață. Susurul izvoarelor, behăitul oilor și lătratul câinilor la stâni creează un tablou mioritic, la care își dau mâna frățește sub aceeași oblăduire oamenii și natura. Poate nicăieri ca într-un asemenea tablou nu vom găsi o liniște deplină, un cadru purificator care contribuie la devenirea ființei.

2. Valea Iadului - repere turistice

a. Naturale

Valea Iadului face parte, cum de altfel am și arătat, din arealul Munților Apuseni, reprezentat de culmile vestice ale Masivului Vlădeasa și ramurile nordice ale Masivului Pădurea Craiului, masive despărțite de râul Iad.

Relieful carstic este bine reprezentat de doline, avene, ponoare și peșteri (peste 200 explorate până în prezent). Dintre acestea amintim:

- *peștera cu apă de la Bulz*, care se deschide la o altitudine de 336 m în malul stâng al Văii Iadului, la picioarele unui perete de stâncă abrupt înalt de peste 200 de metri din Masivul Pădurea Craiului. Peștera este străbătută în întregime de un curs de apă, formând numeroase cascade. Până în prezent sunt cartăți 1 177 metri din lungimea peșterii.
- *peștera Valea Leșului*, deosebit de frumoasă și atractivă, populată de coleoptere cavernicole. În interiorul peșterii au fost descoperite resturi ale ursului de peșteră "*Ursus speleus*".

Alături de acestea există în zonă peșteri de dimensiuni mai mici, dar și de o importanță științifică deosebită cum ar fi: Peștera Mică, Peștera Păstorului, Peștera Cuihandului etc. În timpul lucrărilor hidrotehnice pe Valea Izvorului, un afluent al Iadului, s-a descoperit o peșteră importantă, despre care se spunea că este o raritate, de aici se păstrează în colecția Muzeului Țării Crișurilor resturi de *Ursus speleus*⁹, dar până la ora actuală nu s-a mai comunicat nici o informație.

- *tăul fără fund* din localitatea Remetei

Tot pe Valea Iadului vegetează spontan la marginea pădurilor din zona foioaselor (400-600 m altitudine), *Syringa Josikaea*, o plantă endemică, menționată ca raritate în flora României și relict terțiar. Este net diferențiată de proxima rudă, *Syringa emodi* din Hymalaia. Locuitorii zonei îi spun, Iorgovan, Pănar, Lemnul vântului, Solinte, Călin (locuitorii satului Lorău, aparținând de comuna Bratca). Unul dintre foștii mei colegi Prof. Petru Codoban, trecut la cele veșnice, autor al unui studiu despre aceasta plantă publicat la Cluj, îl denumea Liliacul Românesc,

⁹ Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din Județul Bihor, Oradea 1974

motivând că este răspândit numai în Carpații românești. Tot aici vegetează sporadic „bulbucii de munte” (*Trollius europaeus*), specie ocrotită.

b. Etnografice

Complexul de industrie casnică de la Bulz

Documentele evului mediu târziu menționează existența unor asemenea instalații tehnice acționate de forța apei pe mai toate râurile Bihorului¹⁰. Nu este exclus ca și pe Valea Iadului să fi existat mai multe asemenea instalații, dovadă păstrarea în conștiința comună a unor povești legate de „pătaniile” de la moară dar și dănuirea unor toponime precum „gatul morii”, moara Chiți, moara lui Teofil etc. Este consemnată la 1713 existența la Bulz a unei mori de apă în proprietatea lui George Pupuțe, iar la 1710 moara existentă aducea un venit de 18 câble de cereale. În 1753 sunt consemnate mai multe mori care aduceau un venit de 28 de câble de cereale. Mai târziu în 1779 la Bulz erau 4 mori pentru care proprietarii trebuiau să-i dea fiscoiului 10 florini și 6 crăițari anual¹¹.

Pe Valea Iadului alături de mori găsim și alte instalații tehnice acționate de forța apei, „morile de scânduri” (joagăre pentru debitat bușteni), alte instalații folosite la finisarea țesăturilor din lână, fierării etc.

Au fost cazuri când în același loc proprietarul, de obicei, unul mai înstărit ridica un complex de instalații casnice, piuă, moară, vâltoare, pivă, joagăr. Un asemenea complex a fost „durat” pe Valea Iadului și cunoscut sub numele de „Moara Bendrii” care avea în componență moară, joagăr și piuă și a funcționat până prin anii 1960.

Astăzi se mai păstrează prăfuit de vremuri **Complexul de industrie casnică de la Bulz**, instalație aflată în proprietatea lui Popuțe Sturz Cornel. Complexul format din moară, vâltoare, piuă de bătut postav și o fierărie, pentru nevoile curente ale complexului, dar și ale locuitorilor din jur – aruncă un arc peste timp în lumea satului tradițional, acolo unde s-a plămădit la școala sfintei sărăcii, cultura „minoră” a universului rural pastoral al Văii Iadului. Complexul, era numit „Moara Mărichii” și este acționat de apă adusă printr-un jgheab lat din albia Iadului, care lovește în partea superioară cupele roții, punând în mișcare roata, atât datorită vitezei cât și greutatei apei căzute în cupe. Acest tip de instalație în limbajul etnografilor se numește moară cu aducțiune superioară.

¹⁰ Ioan Godea, *Caracteristici ale culturii populare din Bihor*, București, Ed. Sport Turism, 1977

¹¹ A.N-DJBh, *Fond Prefectura județului Bihor*, inventar nr.41, dosar 160, fila 116

Vâltoarea utilizată pentru finisare a țesăturilor din lână funcționează și azi pentru spălătul covoarelor, mochetelor și a altor piese din gospodărie. Piuva situată într-o clădire de piatră în două ape servea la îngroșarea și îndesarea țesăturilor.

Astăzi complexul este într-un stadiu avansat de degradare, fapt ce ar impune restaurarea lui și redarea circuitului turistic.

*

* *

Privind cu luciditate problemele pe care le ridică organizarea profesionistă a *turismului cultural* la sate, trebuie să recunoaștem că acesta prezintă, în egală măsură, avantaje și dezavantaje.

Principalul avantaj îl constituie punerea în valoare patrimoniului și a specificului cultural dintr-o zonă puțin cunoscută. În felul acesta, patrimoniul dă un sens teritoriului, conferă statut patrimonial obiectelor, tradițiilor și obiceiurilor prezentate în context original, contribuind la conștientizarea necesității conservării acestuia.

Un alt avantaj major este acela că turismul poate avea un rol motor în dezvoltarea unei regiuni prin aducerea unei contribuții economice și sociale însemnate, chiar dacă, asupra conservării specificului sunt multe de reproșat. În același timp, în zonele rurale turismul poate deveni un factor de amenajare a teritoriului, de revitalizare sau chiar de supraviețuire cum se întâmplă acum în unele sate din Munții Apuseni.

În zonele rurale turistul nu se întâlnește doar cu un mod de viață inedit, cu o arhitectură deosebită, cu oameni care se îmbracă încă în port popular, cu tradiții și obiceiuri necunoscute, ci și cu o natură încântătoare. De aceea se impune ca o condiție esențială prezervarea și valorificarea concomitentă a resurselor naturale și patrimoniale care pot fi amenințate de saturație și degradare, din cauza unui turism considerat numai sursă de venit, de activități și de locuri de muncă.

Dincolo de efectele benefice ale turismului cultural în mediul rural tradițional, trebuie să înțelegem că dezvoltarea acestuia, făcută fără un program bazat pe buna cunoaștere a realităților locale, poate avea consecințe grave, deteriorări ale mediului, ale cadrului vieții locale și ale patrimoniului cultural, ca urmare a exploatării exagerate, a creșterii în exces a vizitării în spațiu și timp, a creșterii circulației autoturismelor, a comportamentului turiștilor, a banalizării patrimoniului cultural. În acest sens, în țara noastră avem suficiente exemple de localități care, în decurs de cinsprezece ani, din dorința „modernizării”, a creșterii numărului spațiilor de cazare și mai ales din cauza lipsei unui program conceput pentru a satisface

cerințele turiștilor corelat cu păstrarea specificului regiunii, și-au pierdut în mare parte farmecul și identitatea culturală.

Concluzii

În încheiere am putea spune, că satele de pe Valea Iadului pot fi privite ca sate cu perspectivă de dezvoltare, au deja o infrastructură acceptabilă, un acces satisfăcător la informație și educație. (calculatoare, internet, cablu T.V, antene parabolice, presă etc) un nivel de trai mediu. Ceea ce impresionează aici este faptul că satele se prezintă ca niște comunități închegate, cu vechi tradiții de întrajutorare și comunicare.

Modernizarea Scolii din satul Bulz, înființarea farmaciei, introducerea de cablu T.V. construirea de pensiuni agro-turistice, de case cu un habitat modern, plecarea multor copii la studii în orașe și a unor cetățeni la muncă în străinătate, reprezintă deja mărci ale dezvoltării satelor de aici în ultimii ani, racordarea lor la lumea modernă, la Europa.

Aici se îmbină tradiționalul cu modernul, vacile se cresc ca acum o sută de ani, în timp ce la televizor poți viziona peste o sută de programe, bătrânii discută pe pajiști păstorind oile în timp ce tinerii folosesc calculatorul și internetul. Aici în ciuda tuturor îndoielilor și neliniștilor sătenii speră la un trai mai bun, într-un viitor nu prea îndepărtat. Totul bazat și ancorat pe un *turism rural*, benefic atât pentru această comunitate a Văii Iadului cât și pentru orășanul dornic de a petrece clipe de odihnă și meditație în acest spațiu natural și încă cu bogate tradiții.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Cartea Verde. Politica de dezvoltare regională în România*, Programul Phare, București, 1997
- Bocșe, M., *Studii de etnografie. Zona Bihor*, Cluj Napoca, 1999
- Godea, I., *Caracteristici ale culturii populare din Bihor*, Ed. Sport Turism, București, 1977
- Tereza Mozes, *Zona etnografică Crișul Repede*, Ed. Sport Turism, București, 1984
- Todinca Vasile, Barburaș Mariana, *Valea Iadului economie demografie etnologie*, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2007
- Georgeta Stoica, *Turismul industrial, turism cultural*, Caietele ASER, Nr.2/2006

ENHANCING THE VALUE OF ETHNOGRAPHIC PATRIMONY IN VALEA IADULUI ABSTRACT

A society's identity, as the wide known ethnologist Georgeta Stoica said, "Is contoured through the main symbols unanimously recognized by its members that give a meaning to their existence at allow them to recognize themselves. The means of expression of the folk traditional culture – song, dance, rituals, craft, art etc. – make up one community's identity that gives it a sense of security".

Such forms of manifestation of the folk culture generated in post-revolutionary Romania a development rural tourism, a tourism that was unfamiliar for the village people until than but that they have adopted as something special and profitable. The profit consisted of supplementary income brought to a rural economy "on the way of destructuralization". On the other hand, it is a form of occupation of the unemployed work force recently freed from industry. In the same time, the new tourism type may actively value what was left of traditions, of the great anonymous artist, the villager.

The valuing of these creations, on the way of destruction because of the social homogenization may be a positive change on spiritual level too and also, that of the agrarian customs on occasion of great early feasts.

Tourism may gain in this way a new kind of attractiveness for participants.

This paper presents our interest in showing the importance of rural tourism for the valuing of tradition with regard to the Iadului Valley, a space also analysed within this zone's monography.

Văltoarea

Clădirea morii

Interior moară